

Ευχαριστίες

Ίσως οι ιδέες στο παρόν βιβλίο να φανερώθηκαν νωρίτερα στο άρθρο μου «Tocqueville and Weber» (1997). Κατά την πάροδο των ετών και κυρίως λόγω των συζητήσεων με σπουδαστές στο σεμινάριό μου για την Πολιτική Κουλτούρα στο Πανεπιστήμιο της Βοστώνης, ένας αριθμός θεμάτων άρχισε να αποκρυσταλλώνεται πιο ξεκάθαρα. Ιδιαίτέρως, θα ήθελα να ευχαριστήσω τους φοιτητές μου Maryam Arif, Christopher Byrnes, Zophia Edwards, Michael Ferron, Priyanka Kotadis, Yuchi Moroi, Stephanie Mott, Tereza Novotna, Lauren Olofson, Samantha Ricks και Theresa Strachila, για τα προσεκτικά και γεμάτα περισυλλογή σχόλιά τους.

Διάφοροι συνάδελφοι έθεσαν δύσκολες ερωτήσεις, που με εξώθησαν επανειλημμένα να προβώ σε αναθεωρήσεις των κεντρικών κεφαλαίων. Οι προτάσεις τους βελτίωσαν πολύ αυτή τη μελέτη. Είμαι βαθιά υποχρεωμένος στον Robert J. Antonio, τον James R. Kent, τον Charles Lemert, τον Donald Nielsen, τον Guenther Roth και τον Laurence A. Scaff.

Τέλος, είναι δύσκολο να φανταστώ ότι αυτό το βιβλίο θα μπορούσε να λάβει τα παρόντα περιγγράμματα αν δεν είχα ζήσει στο εξωτερικό για πολλά χρόνια. Επωφελήθηκε από τις αναρίθμητες συζητήσεις με ευρωπαίους φίλους, όσον αφορά τη φύση της αμερικανικής κοινωνίας. Μου παραχώρησαν και τα δύο, την «απόσταση και την εγγύτητα» στην αμερικανική πολιτική κουλτούρα.

— |

| —

— |

| —

Πρόλογος

Παρά την ισχυρή διαφωνία γύρω από μια σειρά θεματικών αξόνων, μια κρίσιμη διαχωριστική γραμμή χαρακτήρισε την Αμερικανική Προεδρική εκστρατεία του 2012. Το απόφθεγμα της αυτοβουλίας –«Μπορώ να τα καταφέρω μόνος μου»– βρέθηκε σε πλήρη αντίθεση με ένα άλλο οικείο γνωμικό: «Είμαστε όλοι μαζί σε αυτή την προσπάθεια και πρέπει να δημιουργήσουμε μια κοινή εθνική κοινότητα». Τόσο ο ισχυρισμός του Κυβερνήτη Romney για μικρή κυβέρνηση και ισχυρά άτομα όσο και η έκκληση του Προέδρου Obama για πνεύμα συμπόνοιας είχαν μεγάλο αντίκτυπο. Αν και φαινομενικά αντικρουόμενοι, αμφότεροι οι πόλοι αυτού του φάσματος αυτοβουλίας/συλλογικής κοινότητας συγκροτούν δομικά στοιχεία του αμερικανικού δημοκρατικού πνεύματος. Επιπλέον, επεκτείνονται βαθιά στο παρελθόν του έθνους αυτού.

Αμφότερες οι πλευρές ήταν έκδηλες ήδη από την περίοδο που ο John Winthrop κυβερνούσε τη Μασαχουσέτη, τον 17ο αιώνα. Πρέπει «να εργαστούμε μαζί για το κοινό καλό», διακήρυττε, ώστε να δημιουργήσουμε τη «λαμπερή πόλη στον λόφο», η οποία αποδεικνύει το μεγαλείο του Θεού. Ωστόσο, ως άτομα ενώπιον του Θεού, είμαστε ευθέως υπεύθυνοι για τις δικές μας πεποιθήσεις και το δικό μας πεπρωμένο.

Παρομοίως, αυτό το φάσμα ήταν ιδιαίτερα ορατό όταν οι Ιδρυτές πολώθηκαν σε υποστηρικτές του Jefferson και του Hamilton, καθώς επίσης και τον 19ο αιώνα. Τώρα, «ηρωικά άτομα» πήραν τη μοίρα στα χέρια τους και «τραχιές προσωπικότητες» κατέκτησαν τη μεθόριο. Άλλοι Αμερικανοί βοήθησαν τους νεοαφιχθέντες μετανάστες και ίδρυσαν εθελοντικές οργανώσεις ώστε να «ανταποδώσουν» στις κοινότητές τους.

Η «δημόσια βοήθεια» και η φιλανθρωπική δραστηριότητα διαδόθηκαν ευρέως.

Επίσης, αυτοί οι δύο πόλοι αντηχούν καθ' όλο τον 20ό αιώνα. Όντως, οι προσανατολισμοί των Αμερικανών σε ιδιωτικά συμφέροντα και πολιτειακή βελτίωση άντεξαν στο πέρασμα του χρόνου, παρόλο τον ευρύ μετασχηματισμό: ένα νεαρό έθνος, αποτελούμενο κυρίως από φτωχούς αγρότες, έγινε ένα έθνος κατοίκων πόλεων, ασχολούμενων με υψηλής ειδίκευσης δραστηριότητες, που λαμβάνουν χώρα σε εργοστάσια και γραφεία. Είναι αξιοσημείωτο λοιπόν το φάσμα κοινωνικής ζωής που ορίζεται από την αυτοβουλία και την κοινοτική ζωή. Ένας επισκέπτης από τον 18ο αιώνα θα μπορούσε να αναγνωρίσει το σημερινό πολιτικό σκηνικό.

Η Αμερική ακόμη και σήμερα εξακολουθεί να αγκαλιάζει αυτά τα ιδανικά. Οι ατομικές στάσεις «μπορώ από μόνος μου» σε αναζήτηση της αυτοβουλίας, παράλληλα και κατά περίπτωση, συγχωνεύονται με μια δέσμευση των ατόμων για την ευημερία των κοινοτήτων τους. Οι Αμερικανοί είναι «αυτοδημιούργητοι», ανεξάρτητοι και ικανοί να επιλέξουν – κι έπειτα να αναζητήσουν την «ιδιωτική ευκαιρία» και ένα μονοπάτι ανοδικής κινητικότητας. Πολλοί πιστεύουν ότι η «κυβερνητική δράση» σπανίως είναι νομιμοποιημένη. Εντούτοις, αισθανόμαστε επίσης υποχρεωμένοι ο ένας στον άλλον και προετοιμασμένοι να συνεισφέρουμε στην πολιτειακή ζωή του έθνους μας, όπως ο Martin Luther King και ο John F. Kennedy διακήρυξαν ότι πρέπει να πράξουν όλοι οι Αμερικανοί.¹ Χάρη σε έναν «κοινό δεσμό» και ένα «κοινό πεπρωμένο», είναι αναμενόμενη η εθελοντική υπηρεσία προς την κοινότητα για λογαριασμό της βελτίωσης της πολιτείας. Προσφερόμαστε εθελοντικά μακράν συχνότερα απ' ό,τι πολίτες άλλων εθνών και μιλάμε για μια «αφοσίωση» στη βελτίωση των κοινοτήτων μας. Ευελπιστούμε σε ένα «συμπονετικό έθνος». Η ατομικότητα εξυμνείται, παρόλο που η υπερβολική ατομικότητα είναι κατακριτέα, ακριβώς με αυτούς τους όρους – ήτοι ως να αποστερείται «ανιδιοτελούς εμπλοκής» και ενός πολιτειακού στοιχείου.²

Παρά τη διάρκεια και τον συντονισμένο τους αντίκτυπο καθ' όλη τη διάρκεια της ιστορίας, αυτοί οι δύο πόλοι του αμερικανικού πολιτικού φάσματος έχουν κατά καιρούς εκπέσει σε μια σχέση ανταγωνισμού. Οι υψηλοί τόνοι, εμφανείς καθ' όλη την εκλογική εκστρατεία του 2012, ανέδειξαν ξεκάθαρα τα στοιχεία αυτής της αποσύνδεσης. Τώρα, επωφελούμενοι από τα δύο μεγάλα πολιτικά κόμματα, οι δύο πόλοι φαίνεται ως να ξεδιπλώνονται πάνω σε ιδιαίτερες τροχιές.

Οι εκλογές του 2012 εξέθεσαν αυτές τις εσφαλμένες τροχιές που μόλις που κρύβονταν κάτω από την επιφάνεια. Πεισματικά διατηρούνται, και για μια ακόμη φορά οι πολιτικοί τις επικαλούνται. Είναι αναπόφευκτο να τεθούν κάποιες προφανείς ερωτήσεις: Άραγε, αυτό το σκίσιμο μεταξύ τους συγκροτεί ακόμη μια φάση φυσικής ταλάντωσης κατά μήκος του γνωστού φάσματος, μολονότι η ταλάντωση εντάθηκε τώρα εξαιτίας της ρητορικής της εκλογικής εκστρατείας; Ή μήπως βρισκόμαστε σε μια καινοφανή φάση γνήσιας σχάσης αυτής της εκκρεμούς κίνησης τριών αιώνων; Έχει χάσει τη σταθερότητά της η εσωτερική πυξίδα που είχε αναπτυχθεί στο εσωτερικό της αμερικανικής κοινωνίας γύρω από την αυτοβουλία/κοινότητα; Είναι το αμερικανικό πολιτικό τοπίο σε μια κατάσταση σοβαρής κρίσης;

Αναρίθμητοι πρόσφατοι παρατηρητές έχουν ανακαλύψει έναν βαθύ κατακερματισμό και μια απώλεια του κοινοτικού βίου. Μειούμενα ποσοστά συμμετοχής έχουν καταγραφεί σε αράδες οργανισμών, από εργασιακές ενώσεις μέχρι Ροταριανές λέσχες και συλλόγους γονέων-δασκάλων. Η ελαττωμένη συμμετοχή σε ομάδες, υποστηρίζουν οι σχολιαστές, μειώνει – λόγω της απομόνωσης – την ατομική επιρροή πάνω στον πολιτικό στίβο, είτε πρόκειται για τοπικό, για πολιτειακό ή για το ομοσπονδιακό επίπεδο. Ακόμη και «ισχυρά άτομα» βιώνουν μια ολοένα αυξανόμενη αίσθηση έλλειψης ισχύος.

Έχει αποκρυσταλλωθεί ένας νέος τρόπος λήψης αποφάσεων, υποστηρίζουν οι μελετητές, που απειλεί το αμερικανικό πνεύμα δημοκρατίας: τα ατομικά συμφέροντα έρχονται στο προσκήνιο,

καθώς η συμμετοχή σε πολιτειακές (civic) δραστηριότητες έχει μειωθεί. Στον ίδιο βαθμό, πολλοί παρατηρητές ισχυρίζονται ότι έχει ακολουθήσει ένας περιορισμός της κοινοτικής συνοχής και μια γενικότερη ιδιωτικοποίηση της ζωής. Η ιδέα της υποχρέωσης υποστήριξης της κοινότητας έχει όλο και μικρότερη απήχηση. Συχνά αποκαλύπτεται ότι «Κοινοτικά Προγράμματα» εξυπηρετούν συχνά ιδιωτικά συμφέροντα και στερούνται πολιτειακής ταυτότητας· η αναφορά στην «κοινή μας ταυτότητα» συχνά φαντάζει ανειλικρινής.

Η μεταφορά του Robert Putnam –ότι οι Αμερικανοί ολοένα και περισσότερο «παίζουν μπόουλινγκ μόνοι τους», όπως επιγράφεται το βιβλίο του (2000)– συλλαμβάνει πολύ καλά αυτή τη σύσπαση της πολιτειακής σφαίρας. Προκειμένου να αναστείλουν ή ακόμη και να περιορίσουν αυτή την τάση, πολλοί προτείνουν εντατικοποίηση ποικίλων μηχανισμών κοινωνικοποίησης, ακολουθώντας τον γάλλο ιδρυτή της σύγχρονης κοινωνιολογίας, Emil Durkheim. Επίσης επιζητούν μια ενδυνάμωση των πολιτειακών συλλόγων, ακολουθώντας τον Durkheim και τον Alexis de Tocqueville. Μπορεί μια αναζωογόνηση του αμερικανικού πνεύματος της δημοκρατίας να λάβει χώρα με αυτό τον τρόπο;

Στα πολύ πρόσφατα χρόνια, η συζήτηση για αυτή την «αμερικανική κρίση» έχει αποκτήσει νέους συντελεστές και διαφορετική γραμμή έμφασης. Οι σχολιαστές της «νέας κρίσης» επίσης ισχυρίζονται ότι ένας βιώσιμος πολιτειακός χώρος συνεχίζει να είναι απαραίτητος. Εντούτοις, θεωρούν ότι δεν θα προκύψει εκεί όπου η δύναμη και ο πλούτος παραμένουν συγκεντρωμένα στα χέρια μικρών ελίτ, όπως είναι ολοένα και περισσότερο η περίπτωση στις Ηνωμένες Πολιτείες. Πολλοί υποστηρίζουν ότι μια ευρεία διανομή πολιτικής δύναμης και οικονομικού πλούτου συγκροτεί μια κοινωνική προϋπόθεση για την ύπαρξη μιας μεσαίας τάξης, προσανατολισμένης, πέρα των άμεσων οικονομικών συμφερόντων της, στη συμμετοχή και τις εθελοντικές υπηρεσίες προς την κοινότητα. Αυτή η βαθύτερη δυσλειτουργία της αμερικανικής κοι-

ωνίας δεν αντιμετωπίζεται, επιμένουν, με μία ενδυνάμωση των κοινωνικοποιητικών μηχανισμών και ισχυροποίηση των πολιτειακών συλλόγων.

Αντίθετα, αυτοί οι παρατηρητές βλέπουν μια σημαντική συρρίκνωση της μεσαίας τάξης στα χρόνια που έπονται της κατάρρευσης της οικονομίας του 2008. Επιπλέον, εν μέσω ισχυρής πώλωσης των εισοδηματικών επιπέδων και μιας μέχρι τώρα απίστευτης συγκέντρωσης του πλούτου και δύναμης μεταξύ πολύ λίγων, η μεσαία τάξη έχει αποδειχθεί όλο και λιγότερο ικανή να αντισταθεί σε μια επιβλαβή εξέλιξη: μια αδυσώπητη αποικιοποίηση της πολιτειακής σφαίρας από πλούσιες οικονομικές και πολιτικές ελίτ. Οι αναλυτές της νέας κρίσης ισχυρίζονται ότι δεσπόζει τώρα μια νέα πλουτοκρατία και κυριαρχούν τα συμφέροντα ενός ελάχιστου τμήματος του πληθυσμού. Προειδοποιούν ότι βρίσκεται στον ορίζοντα μια «Νέα Χρυσή Εποχή», χαρακτηριζόμενη από μια απύθμενη χειραγώγηση της δημόσιας γνώμης από ηγεμονικές δυνάμεις.⁴

Για αυτούς τους σχολιαστές, κάτω από αυτές τις συνθήκες φαντάζει ουτοπική μια συμμετοχική αίσθηση της κοινότητας και η βιώσιμη πολιτειακή σφαίρα. Θεωρούν ότι τώρα υπάρχει μια κοινωνία στην οποία κυριαρχούν τα συμφέροντα των ισχυρών. Μπορεί η ελαχιστοποίηση της ανοδικής κινητικότητας και η έντονη ανισότητα να γίνουν ευρέως αποδεκτές; Οι παρατηρητές της νέας κρίσης ισχυρίζονται ότι αν η νέα «ριζική αδικία» επιμείνει, το Αμερικανικό Όνειρο και τα ιδανικά της συλλογικής ταυτότητας σταδιακά θα διαλυθούν και θα ξεθωριάσουν, όπως και το έθος της αυτοβουλίας.

Πολλοί διακεκριμένοι σχολιαστές απ' όλο το εύρος του πολιτικού ορίζοντα, επιμένουν ότι τώρα οι Ηνωμένες Πολιτείες βρίσκονται σε μια κρίσιμη καμπή. Αισθάνονται ότι το έθνος εισέρχεται σε μια κρίσιμη εποχή, χαρακτηριζόμενη από μια έλλειψη συνέχειας με το παρελθόν, μια ολοένα και πιο αδύναμη πολιτειακή ζωή, και από ανισότητες ασυνήθιστης έντασης. Μερικοί παρατηρητές φτάνουν στο σημείο να πιστεύουν ότι ήδη έχει χαρτογραφηθεί η νέα τροχιά στην οποία η δύναμη

της κάποτε ζωντανής πολιτειακής σφαίρας συνεχίζει να εξασθενεί και ο «κοινωνικός ατομικισμός» επεκτείνεται. Όντως, κατά τα τελευταία δεκαπέντε χρόνια, ανησυχητικά στοιχεία από πολλές μεριές συμπεραίνουν τη «σφοδρή δυσλειτουργία» του αμερικανικού πολιτικού τοπίου.

Η χειροτέρευση και των δύο πόλων αυτού του πνεύματος του δημοκρατικού φάσματος συνεπάγεται νέους και ανεξερεύνητους μετασχηματισμούς. Όλοι οι αναλυτές ισχυρίζονται ότι ήδη έχει αρχίσει μια περίοδος προβληματισμού. Ίσως αυτή η περίοδος να χαρακτηριστεί από μία πλήρη έλλειψη των ταλαντώσεων του εκκρεμούς, τυπικών αυτού του δημοκρατικού πνεύματος. Και υποστηρίζουν ότι οι νέες διαμορφώσεις θα παραμείνουν ανίσχυρες να θρέψουν τη λειτουργική πολιτειακή σφαίρα, απαραίτητη για έναν δημοκρατικό τρόπο διακυβέρνησης. Τα ιδιωτικοποιημένα συμφέροντα και στόχοι θα ενσταλάξουν κατ' αποκλειστικότητα τον ατομικισμό. Αυτές οι ανησυχίες είναι απόλυτα συνυφασμένες με τον προβληματισμό μας: συνεχίζει να υφίσταται ένα αμερικανικό πνεύμα δημοκρατίας, ικανό να νομιμοποιήσει και να υποστηρίξει μια σταθερή, ανοιχτή και λειτουργική δημοκρατία;

Αν και αφθονούν σήμερα τεταμένοι διαξιφισμοί σε αυτά τα επείγοντα θέματα, έρευνες για τις απαρχές και την εξέλιξη των συνιστώσων της καθίδρυσης του αμερικανικού πνεύματος της δημοκρατίας είναι πολύ σπάνιες. Ποια ήταν τα πρώιμα χαρακτηριστικά του αμερικανικού πνεύματος; Πώς προέκυψαν και επεκτάθηκαν οι δύο συνιστώσες του; Πώς καλλιέργησαν την πρακτική της αυτοκυβέρνησης (self-governance); Ποιες πηγές διαδραμάτισαν ρόλο; Διαρκούν αυτές οι πηγές ακόμη και σήμερα; Οι σημερινές συζητήσεις παραλείπουν σημαντικά στοιχεία.

Σε αυτή την ευρεία συζήτηση πρέπει να ασκηθεί λεπτομερής έλεγχος και ανάλυση των βαθέων πολιτιστικών στοιχείων και των μακρών ιστορικών ριζών του αμερικανικού πνεύματος δημοκρατίας. Εμπεδωμένοι και σταθεροί, οι αιώνιοι άξονες του έχουν διαρκέσει, συχνά σε εκκοσμικευμένη μορφή,

μέχρι και σήμερα – παρά τις ευρύτατες κοινωνικές, πολιτικές και οικονομικές αλλαγές. Πολλοί ιστορικοί επιμένουν ότι είναι εμφανείς μεγάλες συνέχειες κατά το πέρασμα των αιώνων. Οι συγγραφείς της κρίσης, υποστηρίζουν αυτοί οι ιστορικοί, εστιάζουν τις αναλύσεις τους πολύ στενά στις πρόσφατες εξελίξεις και προσπαθούν να κατανοήσουν το παρόν ενώ την ίδια στιγμή απορρίπτουν τη βαθιά συνύφανσή του με το παρελθόν.

Από την πλευρά τους, οι σχολιαστές της κρίσης συνεχίζουν να εστιάζουν σε άμεσους και τραυματικούς μετασχηματισμούς. Μένουν σταθεροί στις θέσεις τους και η διαφωνία συνεχίζεται. Και πάλι, συνεχίζει το αμερικανικό πνεύμα της δημοκρατίας να παρέχει επαρκή νομιμοποίηση και διατήρηση των λειτουργικών μηχανισμών μιας ανοιχτής και σταθερής αμερικανικής δημοκρατίας; Ή μήπως μακρόβιες παράμετροι και τυποποιημένες ταλαντώσεις αυτού του πνεύματος υφίστανται μια σοβαρή μεταμόρφωση και στρέφονται τώρα σε νέες –και δυσλειτουργικές– κατευθύνσεις;

Οι αντίπαλοι των αναλυτών της νέας κρίσης θίγουν ένα περαιτέρω θέμα: ισχυρίζονται ότι αυτοί οι αναλυτές παραλείπουν αυστηρές και συστηματικές διαδικασίες ανάλυσης. Υποστηρίζουν ότι πολύ συχνά οι περιγραφές τους για το παρόν στηρίζονται σε μη αντιπροσωπευτικά περιστατικά, ακόμη και σε περιστασιακά παραδείγματα. Το σπουδαιότερο, οι επικριτές επιμένουν ότι κατά την ερμηνεία του παρόντος οι σχολιαστές της κρίσης αποτυγχάνουν να διατυπώσουν με στιβαρό και ξεκάθαρο τρόπο κάποιες έννοιες.

Η μελέτη αυτή θίγει τον εν εξελίξει διάλογο, εκ μέρους μιας πιο έγκυρης κατανόησης του αμερικανικού πνεύματος της δημοκρατίας σήμερα. Προσπαθεί να το πραγματοποιήσει χρησιμοποιώντας αυστηρές έννοιες και διαδικασίες – έναν ξεκάθαρο τρόπο ανάλυσης.

Επίσης προσπαθεί να περιγράψει τα σημερινά περιγράμματα της αμερικανικής πολιτικής κουλτούρας, μέσα στην οποία είναι ενσωματωμένο το πνεύμα της δημοκρατίας. Παρ' όλα αυτά, πραγματοποιεί τον στόχο της με έναν τρόπο πολύ διαφο-

ρετικό από τους συγγραφείς της νέας κρίσης. Αντί να εστιάζει στα χαρακτηριστικά αυτής της πολιτικής κουλτούρας σήμερα (τη νέα ανισότητα και την επικέντρωση στην πολιτική και οικονομική ισχύ επί παραδείγματι), υιοθετεί μια ιστορική έποψη και εξετάζει το αμερικανικό πνεύμα δημοκρατίας από την εποχή της αμερικανικής ίδρυσης: τον 17ο και τον 18ο αιώνα. Οι βαθιές ιστορικές ρίζες της σημερινής πολιτικής κουλτούρας, και ιδιαίτερα των δύο πόλων του πνεύματος της δημοκρατίας, γίνονται το θέμα μας στα αρχικά κεφάλαια (Κεφάλαια 1 και 2). Μολαταύτα, πέρα από την εστίαση στο απόμακρο αμερικανικό παρελθόν, η μελέτη μας προσανατολίζεται γρήγορα προς έναν ευρύτερο στόχο: να ορίσει, στα ίδια κεφάλαια και σε περιληπτική μορφή, την τροχιά κατά μήκος της οποίας αναπτύχθηκε η αμερικανική πολιτική κουλτούρα. Έχοντας επιτύχει αυτό, στρεφόμαστε μετά σε έναν ευρύτερο σκοπό: να εκτιμήσουμε τον αντίκτυπο της πρώιμης αμερικανικής πολιτικής κουλτούρας στους επόμενους αιώνες. Εδώ διατυπώνεται ο ισχυρισμός ότι τα σημαντικότερα ρεύματα της τελευταίας άφησαν πανίσχυρες κληρονομίες που διατηρούνται μέχρι σήμερα.

Αυτές οι κληρονομίες ακολούθως διερευνούνται. Τα περιγράμματά τους οριοθετούνται και αποτιμάται ο αντίκτυπός τους κατά τον 19ο και τον 20ό αιώνα. Όντως, θα υποστηριχθεί ότι το πρώιμο αμερικανικό πνεύμα δημοκρατίας αποδείχθηκε ικανό να καθοδηγήσει σε αυτή την ύστερη εποχή την εξέλιξη της αμερικανικής πολιτικής κουλτούρας. Ακόμη και σήμερα το πραγματοποιεί σε έναν σημαντικό βαθμό –θα υποστηρίξουμε στα Κεφάλαια 5 και 6– βοηθώντας να διατηρηθούν οι σημερινές λειτουργικές διεργασίες της αμερικανικής αυτοκυβέρνησης. Η κατανόηση της ιστορικής εξέλιξης του αμερικανικού πνεύματος δημοκρατίας στο παρόν είναι απαραίτητη, ισχυρίζεται το παρόν βιβλίο, για μια επαρκή κατανόηση του αντίκτυπού του στο αμερικανικό πολιτικό σκηνικό σήμερα. Η συνειδητοποίηση αυτής της μακράς τροχιάς ρίχνει κρίσιμο φως που υποβοηθά την κατανόηση του αμερικανικού πολιτικού σκηνικού στην παρούσα φάση της εξέλιξής του.

Σε αυτό το σημείο, αυτή η έρευνα συγκρούεται ευθέως με τη γενική εστίαση των σχολιαστών της κρίσης γύρω από το παρόν. Αντιμάχεται επίσης την απόρριψη της αμερικανικής πολιτικής κουλτούρας.

Έτσι, αυτή η μελέτη, ερευνώντας τον αμερικανικό πολιτικό πολιτισμό στο σύνολό του, προσπαθεί να φέρει στο προσκήνιο μια ιστορική διάσταση στις τρέχουσες αντιπαραθέσεις. Ενώ αποκηρύσσει τη θέση της «ισχυρής συνέχειας», που υποστηρίζεται σήμερα από κάποιους ιστορικούς, συγχρόνως υποστηρίζει ότι η επικρατούσα εστίαση των συγγραφέων της νέας κρίσης στο παρόν παραλείπει πολλά σημαντικά στοιχεία. Πιο συγκεκριμένα, αυτή η στάση αποκλείει την αναγνώριση μιας ζωτικής και βαθιά ριζωμένης διάστασης του αμερικανικού πολιτικού σκηνικού σήμερα: την πολιτική της κουλτούρα. Υποστηρίζεται σε αυτό το πόνημα ότι οι κληρονομίες της πολιτικής κουλτούρας της αποικιακής περιόδου επανήλθαν στο προσκήνιο μέσα από μια σειρά εξελίξεων τον 19ο αιώνα (βλ. Κεφάλαια 3 και 4) και συνέχισαν να υπάρχουν, ως πνεύμα της δημοκρατίας, ακόμη και στον 20ό και τον 21ο αιώνα. Η επιρροή τους, μολονότι εξασθένησε και συχνά έπεσε σε αφάνεια, παρέμεινε ζωντανή – και οι κληρονομίες τους δεν πρέπει να αγνοηθούν. Η πολιτική κουλτούρα ενός έθνους συνδέει αναπόφευκτα το παρελθόν με το παρόν.

Επιπλέον, το αν η αμερικανική πολιτική κουλτούρα βιώνει σήμερα σοβαρές και μετασχηματιστικές μεταβολές πρέπει να εκτιμηθεί αναφορικά με μια παλέτα αιτιακών παραγόντων, πολύ πιο ευρέων από αυτούς που συζητήθηκαν στους σχολιασμούς της νέας κρίσης. Η ιστορική διάσταση πρέπει να συμπεριληφθεί στον τρέχοντα διάλογο, όχι μόνο επειδή ρίχνει φως στις απορίες και τα διλήμματα που αντιμετωπίζει το αμερικανικό πολιτικό τοπίο σήμερα, αλλά επίσης, πράττοντας με αυτό τον τρόπο, επεκτείνει το πεδίο των αιτιακών παραγόντων υπό θεώρηση. Μόνο μια ποιοτική διεύρυνση θα επιτρέψει μια επαρκή εκτίμηση της σοβαρότητας των σύγχρονων διλημμάτων.

Η εκπλήρωση αυτού του περίπλοκου έργου απαιτεί ισχυρή υποστήριξη. Η μελέτη αυτή αναζητά καθοδήγηση από τον διαπρεπή θεωρητικό της κοινωνιολογίας, ο οποίος μελέτησε τη βαθιά κουλτούρα και τις συνδέσεις παρελθόντος-παρόντος, τον Max Weber. Εδώ επίσης αποδεικνύεται χρήσιμος ο ορισμός του για τις πολιτικές κουλτούρες: για αυτόν, επειδή συγκροτούνται από αράδες συνεκτικών και μακροχρόνιων πεποιθήσεων και αξιών, οι πολιτικές κουλτούρες συνδέουν ισχυρά το παρελθόν με το παρόν.

Εντούτοις, η μελέτη αυτή στρέφεται σε αυτό τον κλασικό θεωρητικό προς αρωγή για έναν ευρύτερο λόγο: η κοινωνιολογία του προσφέρει καθοδήγηση όσον αφορά την επιλογή κατάλληλων εννοιών και διαδικασιών.⁵ Όντως, ο αυστηρός τρόπος ανάλυσης, έχοντας ρίζες σε «ιδεατού τύπους», παρέχει κρίσιμη βοήθεια καθ' όλη την παρούσα μελέτη. Όπως θα γίνει εμφανές, οι ιδέες και διαδικασίες του προσφέρουν ένα συστηματικό στοιχείο σε αυτή την έρευνα, το οποίο λείπει στα έργα των σχολιαστών της νέας κρίσης.

Συνοπτικά, η μελέτη αυτή προσπαθεί να κατανοήσει με δι-ορατικό τρόπο τα περιγράμματα του αμερικανικού πολιτικού τοπίου σήμερα. Η εξαρχής απόρριψη εκ μέρους μας του προσανατολισμού της έρευνας κυρίως στο παρόν της αμερικανικής πολιτικής κουλτούρας και την περιορισμένη στο σήμερα καταγραφή αιτιακών δυνάμεων όπως έχουν αναλυθεί από τους σχολιαστές της νέας κρίσης οδηγεί την ανάλυσή μας σε ένα περίπλοκο, μακρύ, ιστορικό μονοπάτι. Ως εκ τούτου, η φιλοδοξία αυτής της έρευνας είναι μεγάλη: αποσκοπεί στο να συνδέσει έναν ξεκάθαρο και ακριβή διαχωρισμό της σημερινής αμερικανικής πολιτικής κουλτούρας, με πλήρη επίγνωση των πολλών τρόπων με τους οποίους ακόμη και το απόμακρο παρελθόν –στη μορφή ενός διακριτού πνεύματος δημοκρατίας– παρεισφρεί και επηρεάζει το παρόν. Ένας από τους κύριους στόχους αυτού του πονήματος είναι να εξηγήσει πώς συνέβη αυτό.

Αυτός ο διπλός προσανατολισμός, τόσο στο παρελθόν όσο και στο παρόν, διακρίνει αυτή τη μελέτη ξεκάθαρα από εκεί-

νες που προσφέρονται από τους σχολιαστές της νέας κρίσης. Επιπλέον, η ισχυρή επίγνωση των πολλών τρόπων με τους οποίους το παρελθόν διεισδύει βαθιά στο παρόν, τοποθετεί στο ίδιο κάδρο το διπολικό μανιφέστο «αυτοβουλία» και «συμμετοχική κοινότητα», με παρόμοιο τρόπο τόσο στο μακρόχρονο αμερικανικό πνεύμα της δημοκρατίας όσο και στην προεδρική εκστρατεία του 2012. Οι βαθιές ρίζες καθενός από αυτούς τους πόλους –και των μειζόνων αιτιών που εξηγούν την αντοχή τους– θα εξετασθούν σε αυτή την έρευνα. Επιπροσθέτως, θα περιγραφούν με μεγάλη λεπτομέρεια οι τρόποι με τους οποίους οι δύο πόλοι έχουν διαρκέσει σε βάθος αιώνων σε μια συμβιωτική σχέση. Ενώ έχει απορριφθεί από τους σημερινούς σχολιαστές, η βαθιά διάδραση των δύο πόλων, της αυτοβουλίας και της συμμετοχικής κοινότητας, επίσης διακρίνει το αμερικανικό πνεύμα δημοκρατίας.

Δύο θέματα πρέπει να επισημανθούν πριν ξεκινήσουμε τις διερευνήσεις σε αυτές τις κατευθύνσεις. Εξ αρχής φαίνεται να είναι απαραίτητος για την έρευνά μας ένας ορισμός της προσέγγισης της πολιτικής κουλτούρας. Έπειτα, πρέπει να εξετάσουμε τους τρόπους με τους οποίους η ανάλυση του Max Weber για την αμερικανική πολιτική κουλτούρα μπορεί να προσφέρει μια γενική διασαφήνιση, όπως επίσης και να βοηθήσει στην επίτευξη των στόχων μας, προσφέροντας μεγαλύτερη κατανόηση και, τουλάχιστον εν μέρει, αιτιακές επεξηγήσεις. Η χρήση των εννοιολογικών εργαλείων του Weber θα αποκαλύψει ιδιαίτερα τις αυθεντικές αμερικανικές πολιτικές αξίες που συγκροτούν τις συντακτικές αξίες της πολιτικής κουλτούρα και τις δηλώσεις, την τροχιά και τον αντίκτυπό τους κατά τον 19ο αιώνα. Ακολούθως, θα εκτιμήσουμε αν, βασιζόμενο σε αυτή την πολιτική κουλτούρα, το πνεύμα της αμερικανικής δημοκρατίας συνέχισε να ασκεί επιρροή στον 20ό αιώνα. Εάν, πράγματι, εξακολουθεί να παραμένει ισχυρό, είναι ο αντίκτυπός του σημαντικός σήμερα (Κεφάλαιο 7); Πρώτα απ' όλα, στρεφόμεστε στον καθορισμό της πολιτικής κουλτούρας ενός έθνους.

Η προσέγγιση της πολιτικής κουλτούρας και το πνεύμα της αμερικανικής δημοκρατίας

Η προοπτική της πολιτικής κουλτούρας προσπαθεί να ορίσει και να καταστήσει εμφανείς τις πεποιθήσεις και τις αξίες που περιζώνουν την καθημερινή διεξαγωγή της πολιτικής δράσης. Ποιες πεποιθήσεις και αξίες αποτελούν τη βάση της; Αυτές είναι σημαντικές, καθώς επηρεάζουν μια συγκεκριμένη στάση –ή έθος– των πολιτών, που καθορίζει τις πολιτικές τους αντιλήψεις, τον βαθμό συμμετοχής τους στα κοινά και την έξη τους με την εξουσία, την ισότητα, τον ανταγωνισμό πλουραλιστικών ομάδων και εν γένει την αυτοβουλία. Επιπλέον, οι λόγιοι που διερευνούν τις πολιτικές κουλτούρες τονίζουν τη μοναδικότητα της υποδομής αξιών κάθε έθνους και προσπαθούν να κατανοήσουν τη συγκρότησή του ως μιας μακροχρόνιας και ευρέως ενδογενούς διαδικασίας. Για αυτούς είναι σημαντικές τόσο οι μακραίωνες και ιστορικές ρίζες της διαμόρφωσης αξιών του παρόντος όσο και ο βαθμός στον οποίο οι αξίες εξυπηρετούν –ή εμποδίζουν– την ανάπτυξη και τη σταθερότητα της αντιπροσωπευτικής δημοκρατίας.

Οι περισσότεροι υποστηρικτές της προσέγγισης της πολιτικής κουλτούρας επιμένουν ότι η ικανότητα των πολιτών να μυηθούν στη δημόσια σφαίρα και να τη διατηρήσουν είναι θεμελιώδες γνώρισμα μιας δημοκρατικής πολιτικής κουλτούρας. Αυτός ο οριοθετημένος στίβος, τοποθετημένος «ανάμεσα» στο κράτος και το μονήρες άτομο, «ωθεί» τους πολίτες μακριά από ιδιωτικοποιημένες έγνοιες, βασισμένες στο συμφέρον, σε έναν χώρο όπου οι κοινές αξίες συγκροτούν ισχυρά ιδανικά. Επιπλέον, στη βάση των αξιών της, η δημόσια σφαίρα, όπως έχει υποστηριχθεί, υπερασπίζεται την ελεύθερη συμμετοχή, την έκφραση των ατομικών δικαιωμάτων και την ανοιχτή άμιλλα των ομάδων. Τέλος, νομιμοποιεί ένα ευρύ και ποικίλο φάσμα έκδηλα πολιτικών δραστηριοτήτων.

Ως εκ τούτου, από τη μια πλευρά, η γένεση και ανάπτυξη

μιας ζωτικής δημόσιας σφαίρας παραμένει ένας ξεκάθαρος στόχος της έρευνας. Εδώ η ικανότητα αυτού του στίβου να προσανατολίζει τη δραστηριότητα των ατόμων και να υποβοηθή την ανάπτυξη πολιτειακών συλλόγων και της αντιπροσωπευτικής δημοκρατίας είναι κεντρική. Από την άλλη, η εξασθένιση αυτής της σφαίρας κατά τον 21ο αιώνα –και οι μυριάδες συνέπειες που ακολουθούν– αποτελούν μια κεντρική γραμμή διερεύνησης.

Κρίσιμες ερωτήσεις που απασχολούν τους διερευνητές των πολιτικών κουλτούρων μπορούν τώρα να διατυπωθούν με συγκεκριμένο και οικείο τρόπο. Για παράδειγμα,

Για ποιους λόγους δημιουργούνται, επεκτείνονται και αντιμετωπίζονται ως νομιμοποιημένοι οι πολιτειακοί σύλλογοι που είναι ανεξάρτητοι από το κράτος;

Πώς διατηρούν την ανεξαρτησία τους για μεγάλα χρονικά πλαίσια;

Ποια είναι τα μείζονα χαρακτηριστικά των κοινωνικών πλαισίων που επιτρέπουν και ακόμη υποστηρίζουν ποικίλες μορφές δημόσιας συμμετοχής, συμπεριλαμβανομένης και της εμπλοκής σε ομάδες που ανήκουν στην πολιτειακή σφαίρα;

Πώς προκύπτουν αμέτρητες και ανταγωνιστικές ομάδες σε συγκεκριμένα κοινωνικά πλαίσια σε τέτοιο βαθμό, που η ηγεμονία μίας μοναδικής συνεκτικής ομάδας να αποκλείεται;

Υπό ποιες συνθήκες λαμβάνει ο σεβασμός της κρατικής εξουσίας μια υπερβάλλουσα μορφή, η οποία απειλεί την ανεξαρτησία της δημόσιας σφαίρας;

Οχτώ πρωταρχικές ερωτήσεις κατευθύνουν τη διερεύνηση της αμερικανικής πολιτικής κουλτούρας. Ποιοι συνδυασμοί αξιών και πεποιθήσεων –ή «πνεύματος»– βρίσκονται στα θεμέλιά της; Ποιες ήταν οι πηγές της; Με ποιους τρόπους έχει επηρεαστεί η γένεση και η μακροζωία της αμερικανικής δημοκρατίας από τα περιγράμματα του δικού της πνεύματος δημοκρατίας; Έχουν αλλάξει τα σημαντικότερα στοιχεία της τώρα, στη δεύτερη δεκαετία του 21ου αιώνα; Εάν ναι, τα νέα αυτά στοιχεία υποστηρίζουν τις αξίες της αντιπροσωπευτικής

δημοκρατίας; Συνεχίζουν οι Αμερικανοί να καλλιεργούν ένα πνεύμα δημοκρατίας; Εάν ναι, μπορεί ένα έθος αυτοβουλίας και «μπορώ να κάνω» να παραμείνει σε μια συμβιωτική σχέση με ένα σύνολο αξιών «οικοδόμησης κοινότητας»; Ή μήπως αυτοί οι δύο πόλοι έχουν διαχωριστεί σήμερα, όπως υποδεικνύει η προεδρική εκστρατεία του 2012;

Αυτά τα ερωτήματα προικίζουν αυτό το πόνημα με μια ξεκάθαρη κατεύθυνση. Το βιβλίο προσπαθεί να ανακαλύψει, να οριοθετήσει και να εξηγήσει την προέλευση των αξιών και των πεποιθήσεων –το πνεύμα της δημοκρατίας– κατά την ίδρυση της αμερικανικής πολιτικής κουλτούρας, να ιχνογραφήσει τον αντίκτυπο του πνεύματός της και να εκτιμήσει εάν η σημερινή πολιτική κουλτούρα υποστηρίζει ή αντιτίθεται στη λειτουργία της αντιπροσωπευτικής δημοκρατίας των Ηνωμένων Πολιτειών.

Η μελέτη αυτή επιδιώκει αυτή την ατζέντα εξαρχής, με το να τοποθετεί τις μακρόβιες και πρωταρχικές αξίες και πεποιθήσεις της αμερικανικής πολιτικής κουλτούρας σε κεντρική θέση. Παρ' όλα αυτά, εάν δεν υπήρχε ένα ξεκάθαρο θεωρητικό πλαίσιο, όλη αυτή η έρευνα θα στερούνταν μιας συστηματικής τυπικότητας. Είναι απαραίτητη η καθοδήγηση ευρείας κλίμακας – κι έτσι επιζητήσαμε την καθοδήγηση της έρευνάς μας από τον μεγαλύτερο θεωρητικό της κοινωνιολογίας της βαθιάς κουλτούρας και τον πολυπρισματικό αντίκτυπο του παρελθόντος στο παρόν.

Προσεγγίζοντας τον Max Weber: Το παρελθόν, το παρόν και το μέλλον της αμερικανικής πολιτικής κουλτούρας

Οι εσφαλμένες σημερινές τάσεις της αμερικανικής πολιτικής κουλτούρας δημιουργούν πολλούς προβληματισμούς και διλήμματα. Η σκιαγράφηση των διακριτών πηγών, συγκεκριμένων παραμέτρων, μοναδικών τροχιών και του μοναδικού αντί-

κτυπου του αμερικανικού πνεύματος δημοκρατίας αποτελεί ένα δύσκολο εγχείρημα. Ο περίπλοκος τρόπος ανάλυσης του Weber αποδεικνύεται ικανός να συλλάβει αυτό το πνεύμα.⁶ Το κατορθώνει αυτό διαμορφώνοντας κρίσιμες ερωτήσεις και καθορίζοντας την προέλευση, τα περιγράμματα, τα μονοπάτια και την επιρροή της αμερικανικής πολιτικής κουλτούρας.

Η έρευνα αυτή αρχικώς εστιάζει στις βαθιές ιστορικές ρίζες και στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της πολιτικής κουλτούρας που θεμελιώνει η αμερικανική αυτοκυβέρνηση (self-governance). Στην προσπάθεια να ορίσει τις διακριτές της αφετηρίες και τον αντίκτυπό της μέσα από το βεμπεριανό οπτικό πρίσμα, η μελέτη διερευνά το πνεύμα της δημοκρατίας που υποβοήθησε τη γένεση του έθνους και αργότερα συνέβαλε στη συγκρότηση της αμερικανικής εκδοχής της αντιπροσωπευτικής δημοκρατίας. Συγκεκριμένα, αυτό το βιβλίο εξετάζει τις αμερικανικές αποικίες και τις Ηνωμένες Πολιτείες από το σημείο υπεροχής των αξιών και των πεποιθήσεων που περιβάλλουν τη γένεση της πολιτειακής σφαίρας και τις ευρύτερες αξίες και πεποιθήσεις που διευκόλυναν την προσαρμοστικότητα και τη διάρκειά της.⁷ Τα Κεφάλαια 6 και 7 αποτιμούν το πνεύμα της δημοκρατίας σήμερα, καθώς και αν συνεχίζει να υποστηρίζει τη σταθερή λειτουργία της αμερικανικής δημοκρατίας.

Τα έργα του Weber προσφέρουν έννοιες και διανοητικές διαδικασίες που εξυπηρετούν αυτούς τους στόχους. Ο προσανατολισμός τους σε μακράς κλίμακας αιτίες βοηθά στην κατανόηση των βαθύτερων τρόπων με τους οποίους οι εμπειρωμένες αξίες και πεποιθήσεις στην πολιτική κουλτούρα της αποικιακής περιόδου θεμελίωσαν ουσιαστικά χαρακτηριστικά της αμερικανικής πολιτειακής σφαίρας τον 19ο αιώνα – ακόμη και σήμερα. Επιπλέον, ο τρόπος ανάλυσής του υποβοηθά τον σκοπό μας: να καθορίσουμε και να εξηγήσουμε αιτιακά τις μοναδικές καταβολές του περιεχομένου των αξιών, τις διαδρομές και τον αντίκτυπο του αμερικανικού πνεύματος δημοκρατίας.

Αυτές οι πλευρές της κοινωνιολογίας του Weber βοήθησαν στη διαμόρφωση πολλών βασικών δογμάτων που αρθρώθηκαν από αντιτιθέμενες σχολές. Επιμένει ότι η πρόοδος του καπιταλισμού, η «διαδικασία εκσυγχρονισμού» γενικά και οι «λογικές επιλογές» των ατόμων αποτυγχάνουν να εξηγήσουν επαρκώς τις πηγές, τη μοναδικότητα, την τροχιά και τον αντίκτυπο της αμερικανικής πολιτικής κουλτούρας. Και η αναφορά σε μια μαζική επέκταση της οικονομίας, τα πολιτικά και οικονομικά συμφέροντα πανίσχυρων τάξεων και τα συμφέροντα προνομιούχων ομάδων από μόνα τους δεν παρέχουν ικανοποιητικές εξηγήσεις, σύμφωνα με τον Weber. Επιπλέον, υποστηρίζει, επειδή οι μετασχηματισμοί είναι τόσο παγκοσμιοποιημένοι και ασαφείς, οι μακροδομικοί –από την παραδοσιακότητα στον εκσυγχρονισμό, την ιδιαιτερότητα στην παγκοσμιοποίηση, από τις αγροτικές οικονομίες στις πολιτειακές οικονομίες και από τον φεουδαλισμό στον καπιταλισμό και τη σύγχρονη δημοκρατία– μετασχηματισμοί δεν αρθρώνουν ποτέ τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της πολιτικής κουλτούρας και του ιστορικού μονοπατιού ενός συγκεκριμένου έθνους. Η προσοχή του Weber στην ενσωμάτωση του παρόντος στο παρελθόν και στους τρόπους με τους οποίους σχηματισμοί αξιών ενδέχεται να διαμορφώσουν ακόμη και τα συμφέροντα που βρίσκονται πίσω από τις πολιτικές και οικονομικές εξελίξεις με συνέπεια αντικρούει όλες τις διάχυτες, μονοαιτιακές και επιφανειακές προσεγγίσεις.

Άραγε, ήταν η μακροβιότητα της δημοκρατίας αυτού του έθνους και η συγκριτικά υψηλή του σταθερότητα (ακόμη και εν μέσω εμφυλίου πολέμου), καθώς και η μεταμόρφωση μιας αγροτικής σε μια σύγχρονη καπιταλιστική οικονομία εν μέρει συνέπεια μιας πολιτικής κουλτούρας που υποστηρίζει το πνεύμα της δημοκρατίας; Ο Weber πιστεύει ότι η αναφορά στους ελέγχους και μηχανισμούς ισορροπίας του Συντάγματος, καθώς και η «σοφία» και οι «λογικές επιλογές» των αμερικανών πολιτών πρέπει να θεωρούνται βοηθητικές, αλλά τελικά ανεπαρκείς, εξηγήσεις.

Το βιβλίο υποστηρίζει ότι περισσότερο περίπλοκες έννοιες και διαδικασίες –μια βεμπεριανή προσέγγιση– αποδεικνύονται απαραίτητες για την κατανόηση των πηγών, των αυθεντικών αξιών, της διάρκειας και του αντίκτυπου του αμερικανικού πνεύματος δημοκρατίας. Η διερεύνηση αυτών θα επιτρέψει μια εκτίμηση, στα Κεφάλαια 2 έως 6, της επιρροής της πολιτικής κουλτούρας στη διάρκεια 220 ετών αμερικανική δημοκρατία.

Το Κεφάλαιο 1 διαμορφώνει πολλά από τα επιχειρήματα του παρόντος βιβλίου. Αντίθετα από τις σκιαγραφήσεις και τις εντυπώσεις αναρίθμητων πρώιμων σχολιαστών όσον αφορά την «αμερικανική ζωή», ο Weber αενάως πλαισιώνει τις παρατηρήσεις του. Όντως, αυτές οι παρατηρήσεις εξελίχθηκαν σε μια συστηματική ανάλυση η οποία συνέδεσε το παρόν με το παρελθόν, διαμόρφωσε μια συστηματική ορολογία, ταυτοποίησε πλήθος εσωτερικών σχέσεων και αιτιακών ροών και διάρθρωσε έναν εμπειρικά βασισμένο τρόπο ανάλυσης. Η προσέγγισή του επιτυγχάνει έναν βαθμό αυστηρότητας που κατορθώνεται σπάνια από τους ερμηνευτές της αμερικανικής κοινωνίας.

Τα επιτακτικά θέματα της μελέτης μας πρέπει να διερευνηθούν με πιο συγκεκριμένη μορφή. Ο σκοπός αυτός θα εξυπηρετηθεί από μια σύντομη εισαγωγή για την αμερικανική πολιτική κουλτούρα. Στην επόμενη ενότητα θα συζητηθούν τα χαρακτηριστικά που θεωρούνται από τον Weber αναπόσπαστα του πνεύματος της δημοκρατίας και θα εκτεθούν οι διαστάσεις-κλειδιά της έρευνας. Ακολουθεί μια επισκόπηση του κάθε κεφαλαίου. Θα αποδοθεί συνοπτικά η συμβολή των κύριων εννοιών, προσανατολισμών, θεμάτων και στόχων της μελέτης.

Τα περιγράμματα και οι μακρές διαδρομές της αμερικανικής πολιτικής κουλτούρας

Ο Weber ανακαλύπτει επικρατούσες συνέχειες στην αμερικανική ιστορία και συχνά εντοπίζει τις πηγές τους στον θρη-

σκευτικό στίβο. Το «μοντέρνο άτομο», ισχυρίζεται, «φαίνεται γενικά ανίκανο να φανταστεί πόσο μεγάλο αντίκτυπο είχαν στην πραγματικότητα στην κουλτούρα και... την οργάνωση της ζωής αυτά τα στοιχεία της συνείδησης που εκπηγάζουν από θρησκευτικές πεποιθήσεις» (2011c, σ. 178).

Μετά βίας ορατές σ' εμάς σήμερα, οι θρησκευτικές αξίες του 17ου και του 18ου αιώνα, επιμένει ο Weber, καθόρισαν τις διαδρομές μέσα από τις οποίες θα αναπτυσσόταν η αμερικανική πολιτική κουλτούρα.⁸ Τα θεμελιώδη χαρακτηριστικά της καθορίστηκαν από το τεράστιο έργο που ανέλαβαν οι ασκητικοί προτεστάντες ή πουριτανοί⁹ για να εγκαθιδρύσουν το δίκαιο και μοναδικό βασίλειο του Θεού στη Γη. Αυτοί οι πειθαρχημένοι πιστοί¹⁰ δημιούργησαν έναν ασυνήθιστο συμβιωτικό *δυϊσμό*:¹¹ συνδύασαν έναν ατομικισμό «κυριαρχίας πάνω στον κόσμο» (Weltbeherrschung), προσανατολισμένο στην ανάληψη πρωτοβουλιών, και μια αυστηρή υπέρβαση των εμποδίων, με στόχο να ιδρύσουν συνεκτικές κοινότητες, οργανωμένες αυστηρά πάνω στα απαιτητικά ηθικά πρότυπα του Θεού.¹²

Η βεμπεριανή ανάλυση αποδεικνύεται ζωτικής σημασίας όσον αφορά τους τρόπους με τους οποίους ανέκυψε τον 19ο αιώνα ένας πραγματιστικός τρόπος ηθικής δράσης –ο πρακτικός-ηθικός ατομικισμός¹³– που προήλθε από την πουριτανική κληρονομιά, ενώ παραμένει ζωτικής σημασίας η διαδρομή που ξεκίνησε από τον πρώιμο στόχο της δημιουργίας του βασιλείου του Θεού επί της Γης, στην εμφάνιση, τον 19ο αιώνα, πλήθους εκκοσμιευμένων πολιτειακών συλλόγων. Ο Weber εφιστά την προσοχή μας στην ασυνήθιστη ικανότητα αυτών των συνεκτικών ομάδων να εισάγουν ευρέως ημι-θρησκευτικές αξίες στη δημόσια ζωή. Από γενιά σε γενιά αυτές οι αξίες ενισχύθηκαν σταθερά από μια ώθηση η οποία διήρκεσε παρά τους μαζικούς κοινωνικούς μετασχηματισμούς που συνόδευσαν την εκβιομηχάνιση και την αστυφιλία. Πράγματι, αποχρυσταλλώθηκε μια πολιτειακή σφαίρα σε τέτοιο βαθμό, που αποδείχθηκε ακόμη και ικανή να περιορίσει σημαντικά την έφεση των «δυνατών και αυτοδύναμων» Αμερικανών να πε-

ριορίζονται στην εξυπηρέτηση των ιδιωτικών τους συμφερόντων. Ο Weber τονίζει ότι η αναφορά σε τόσο μακρού εύρους εξελίξεις επιτρέπει την κατανόηση του επεκτατικού αντίκτυπου της θρησκείας στις ενδογενείς αξίες της αμερικανικής πολιτικής κουλτούρας – και έτσι τη μεταμόρφωση της θρησκείας σε έναν θεμέλιο λίθο της αμερικανικής δημοκρατίας.

Η ανάλυσή του δίνει έμφαση με αυτό τον τρόπο σε έναν νέο συμβιωτικό δυϊσμό, ο οποίος εγκαθιδρύθηκε τον 19ο αιώνα, από τη μια μεριά, από έναν πρακτικό-ηθικό ατομικισμό και, από την άλλη, από έναν ζωτικό προσανατολισμό για δράση προς μια πολιτειακή σφαίρα. Ο Weber υποστηρίζει ότι, κατ' αναλογία με την αντίστοιχη περίπτωση του πουριτανισμού κατά τον 17ο και τον 18ο αιώνα, αυτά τα αμοιβαίως βεβαιωτικά συστατικά πρέπει να γίνουν αντιληπτά ως ιδιαίτερα στοιχεία του αμερικανικού πνεύματος της δημοκρατίας.

Επιπλέον, υποστηρίζει, συνέβαλαν στη μακροβιότητα της δημοκρατίας στις Ηνωμένες Πολιτείες. Ο Weber έδωσε ιδιαίτερη σημασία στη μεταβολή των «κοινωνικών φορέων» των αξιών και των πεποιθήσεων που έλαβαν χώρα τον 19ο αιώνα, δηλαδή από τις σχέτες και τις εκκλησίες μέχρι τους πολιτειακούς συλλόγους.¹⁴ Αυτές οι ομάδες, θεμελιωμένες επίσης σε ένα ήθος δόμησης κοινότητας και με εσωτερικές δομές παρόμοιες με αυτές των πουριτανικών σεκτών, αντιπαρατάχθηκαν συστηματικά και ήλεγξαν υπολογισμούς που ήταν αποκλειστικά πραγματιστικοί και χωρίς ηθική. Αντί να προσπαθήσουν να δημιουργήσουν ρητά ένα Βασίλειο του Θεού σε αυστηρή συμμόρφωση με τις εντολές Του, τα μέλη αυτών των συλλόγων προσπάθησαν να μπολιάσουν τις κοινότητες με εκκοσμηκευμένα ηθικά πρότυπα και αρχές.

Εντούτοις, υποστηρίζει ο Weber, κατά τον 20ό αιώνα επήλθε μια σοβαρή αποδυνάμωση και ένας αποπροσανατολισμός αυτών των πολιτειακών συλλόγων. Θεωρεί ότι αυτή η εξέλιξη θα πλήξει τον πυρήνα του αμερικανικού πνεύματος της δημοκρατίας: ο πρακτικός-ηθικός ατομικισμός, όπως καλλιεργήθηκε στους πολιτειακούς συλλόγους, τώρα χάνει την εσω-